

Adolescència i esport al Principat d'Andorra a l'inici del segle XXI. Perspectiva des d'una triangulació de fonts d'informació

■ **JOSÉ ANTONIO EDO HERNÁNDEZ**

Doctor en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport

■ *Paraules clau*

Esport, Adolescència, Hàbits, Educació, Rendiment escolar

Resum

Determinar com influeix la pràctica esportiva en l'educació dels joves és d'una gran complexitat. La reflexió sobre aquest tema motiva la realització d'aquest estudi, que se centra en els hàbits i actituds vers l'esport per part dels adolescents, i en les opinions dels pares i entrenadors, principalment sobre el seu valor educatiu.

El treball, portat a terme a Andorra, es basa en una triangulació de fonts d'informació que proporcionen els qüestionaris específics per a cadascun dels tres sectors de població més implicats en aquesta activitat. Els resultats representen una sociografia de la pràctica esportiva dels adoles-

cents en aquest país, que descriu, des de la perspectiva esmentada, la realitat d'aquesta activitat a l'alba del segle XXI.

Introducció

Els grans beneficis atribuïts a l'esport són les principals raons per les quals, tant institucions com pares, encoratgen els joves a la pràctica esportiva. La forma física, la salut, la socialització, la recreació i les possibilitats educatives que comporta constitueixen alguns dels principals àmbits afavorits.

Malgrat tot, creiem que aquests suposats efectes tan positius no estan completament exempts d'un caire de caràcter socio-centrista (Combessie, 2000), pel qual la societat actual podria atorgar a qualsevol pràctica esportiva els beneficis esmentats. Tanmateix, són qüestionats sovint, perquè no totes les activitats, ni la diversitat de contextos en què es desenvolupen, ho permeten.

D'altra banda, una revisió de publicacions a nivell internacional, mostra l'absència de dades empíriques que demostrin aquests efectes i falten proves concloents sobre el desenvolupament de valors a través de la participació esportiva (Gutiérrez, 1995). Encara que l'explicació podria estar en la dificultat de trobar un instrument apropiat que ho comprovi independentment d'altres factors, especialment per les grans divergències existents entre les diferents especialitats esportives.

I també sobre aquest tema, molts professionals de l'educació física i, doncs, com-

promesos alhora amb l'educació i amb l'esport, de vegades ens hem preguntat de quina manera i en quina mesura estan relacionades aquestes dues dimensions. És a dir, com influeix aquesta activitat en l'assoliment d'una millor educació? La seva pràctica, influeix en altres hàbits? Podria reduir el temps dedicat a l'estudi o afectar les qualificacions escolars? Encara que la nostra investigació no ofereix unes respostes concloents a aquestes qüestions, aporta una recopilació i una anàlisi d'unes opinions que ofereixen un interessant punt de vista.

L'absència d'estudis específics sobre l'esport dels joves al Principat i l'interès generalitzat, cada dia més, en la pràctica d'un tipus d'esport amb connotacions educatives, són raons importants que justifiquen el present treball. El seu objectiu fonamental és conèixer els hàbits i actituds dels joves andorrans cap a l'activitat esportiva i les seves opinions, però principalment les dels seus pares i els seus entrenadors, sobre diversos aspectes relacionats amb la incidència d'aquesta activitat sobre l'educació. El treball inclou d'altres objectius secundaris, com ara, esbrinar les suposades associacions entre aquesta pràctica, d'altres hàbits i les qualificacions escolars, i una anàlisi comparativa d'opinions entre pares i tècnics esportius.

Metodologia

La tècnica emprada combina el mètode quantitatiu, usat principalment, i el quali-

Abstract

Determining the way in which sport influences young people's education is a very complex matter. Reflection on this subject is the basis of the present study, which focuses on adolescents' habits regarding and attitudes towards sport, together with their opinions and those of their parents and coaches, mainly on the educational value of sport.

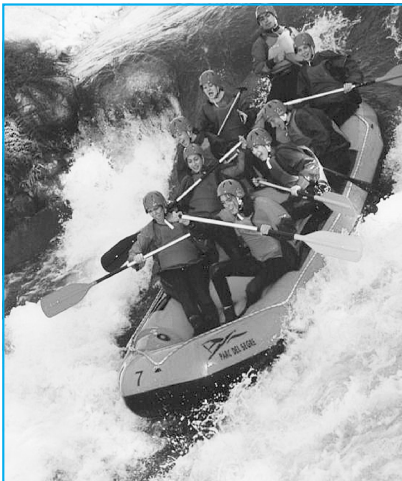
The study, which was carried out in the Principality of Andorra, is based on a triangulation of information sources provided by specific questionnaires answered by each of the three population sectors that are most involved in this activity. The results represent a sociograph of the sports habits of the adolescents in this country, which describes the reality of this activity in the dawn of the 21st century from the perspective described.

Key words

Sport, Adolescence, Habits, Education, Academic achievement

L'esquí és l'esport més practicat pels adolescents d'Andorra.

Els esports d'aventura són els més desitjats pels adolescents andorrans.

tatiu. Compartim amb Bericat (1998) que l'ús del primer, encaminat a la determinació de la mesura, i el segon, orientat a la captura del significat, lluny de ser contraposats, segons el concepte tradicional, poden integrar-se en dissenys multimètode que milloren tant la validesa com la fiabilitat de les investigacions socials.

Les mostres

Per a aquest estudi s'han establert tres mostres. La primera està formada per 350 adolescents d'entre 15 i 16 anys d'edat, pertanyents al nivell de 4t d'ESO de tots els centres escolars del país, i és de caràcter universal per coincidir pràcticament amb l'univers de població corresponent. La segona va permetre la realització de 85 entrevistes a pares d'aquests joves,

seleccionats de forma aleatòria simple sense reemplaçament. I la tercera, composta per 75 entrenadors d'aquests escolars a partir d'un mostreig probabilista estratificat proporcional. Els marges d'error mostral en cada sector, per a un nivell de confiança del 95,5 % ($p = 0,5$) són: un 2,5 %, un 9,7 % i un 10 %, per a estudiants, progenitors i tècnics esportius, respectivament.

Instrument

Es van dissenyar tres qüestionaris específics, un per a cada mostra, aplicats durant l'any 2000. Les variables escollides expressen concrecions dels indicadors pertinents, determinats pels objectius traçats; són característiques observables, susceptibles de canvi o de variació d'uns adolescents a altres, en les quals hi ha la possibilitat que les variacions estiguin vinculades les unes amb les altres (activitat esportiva, d'altres hàbits, dades personals i opinions de pares i d'entrenadors). La major part de les respostes als qüestionaris són tancades, però algunes són obertes i, per tant, han requerit una anàlisi qualitativa.

Anàlisi estadística

Per a l'ús de les eines estadístiques es requereix que les variables sociològiques siguin quantificades, per això totes les considerades tenen una relació d'equivalència numèrica, cosa que ha permès de poder assignar a cada possible resposta un número, més gran o més petit en funció de la seva mesura, i així poder operar estadísticament. El tractament estadístic ha estat enfocad cap a l'obtenció de dades descriptives, comparació de mitjanes i taules de contingència entre grups d'adolescents distribuïts d'acord amb la seva assiduitat esportiva i una singular anàlisi de conglomerats (anàlisi tipològica).

Resultats

Actituds i hàbits esportius dels joves andorrans

Entre les característiques de la població andorrana, potser la més peculiar és la coexistència de joves de diferents nacionali-

tats: espanyols (21 %), portuguesos (12 %) i francesos (3 %), davant d'un 59 % d'andorrans (Institut d'Estudis Andorrans, 2000). En concordança amb això, el nostre treball evidència una gran similitud de les característiques d'aquests adolescents, pel que fa a hàbits, amb les que es donen als seus països d'origen o al seu entorn. Així, la primera dada, molt semblant, és que el 54 % són esportistes assidus, considerant que ho són els qui practiquen pel cap baix dos dies per setmana, al marge de les classes d'Educació Física.

L'esquí és l'esport més representatiu

L'esquí és l'esport més practicat: un 17 % dels enquestats l'assenyala com a preferit, i un 42 % l'inclou com un dels tres personalment més importants. Aquesta és la gran diferència, en relació amb les predileccions esportives, respecte de la majoria de països contrastats, on el futbol manté un predominant primer lloc. Cal fer notar que el 77 % dels que l'apunten com la seva pràctica principal són dones. La gran oferta de les estacions i les successives campanyes institucionals d'esquí escolar, l'han convertit en l'esport estrella de la joventut andorrana. El futbol és el segon esport més important per a ells, així l'assenyalen el 16 %; en tercer lloc el bàsquet, amb l'11 %, i en quart, la natació, amb el 8 % (gràfic 1).

L'emergència de les activitats en el medi natural

Molts estudis actuals assenyalen un progressiu augment d'aficionats que uneixen la passió per l'activitat física i el medi natural (Giménez, Sáenz-López i Díaz, 1997). També en el nostre treball, l'anàlisi dels esports més practicats mostra una preferència significativa per aquells que es realitzen a la natura, principalment l'esquí, l'excursionisme i el ciclisme. Pel que fa al més desitjat, destaca que els esports d'aventura han estat els més assenyalats (24 %), cosa que fa evident, també a Andorra, l'apogeu de la tendència a la participació en aquesta mena d'activitats (gràfic 2).

La tendència

cap a la pràctica recreativa

Tradicionalment, l'esport s'ha concebut com una activitat de naturalesa competitiva, expressió que, des del nostre punt de vista, no encaixa plenament en l'actual concepció, atès que avui en dia no es contempla la competició d'una manera tan preponderant. De fet, igual que en altres estudis recents sobre hàbits esportius, la major part dels escolars andorrans, el 52 %, fan un tipus d'esport no competitiu, davant del 36 % que és favorable a aquesta preferència.

Actualment, "l'evolució de l'esport cap a conductes i activitats diferents de la clàssica competició esportiva" (García Ferrando, 1997, p. 105), "l'exigent selectivitat esportiva" que reparteix moltes més frustracions que no pas afanyos de superació (Lagardera, 1999, p. 105), "la nova cultura esportiva on l'important mai no és el resultat" (Blázquez, 1995, p. 27), i d'altres concepcions aplicades cada dia més a aquesta activitat, posen de relleu una tendència a considerar la competició en l'àmbit de l'esport escolar com un caràcter secundari. Aquesta modificació, també palesa en els nostres resultats, és un dels canvis qualitativament més rellevants, i marca una de les més destacables perspectives de l'esport escolar del futur.

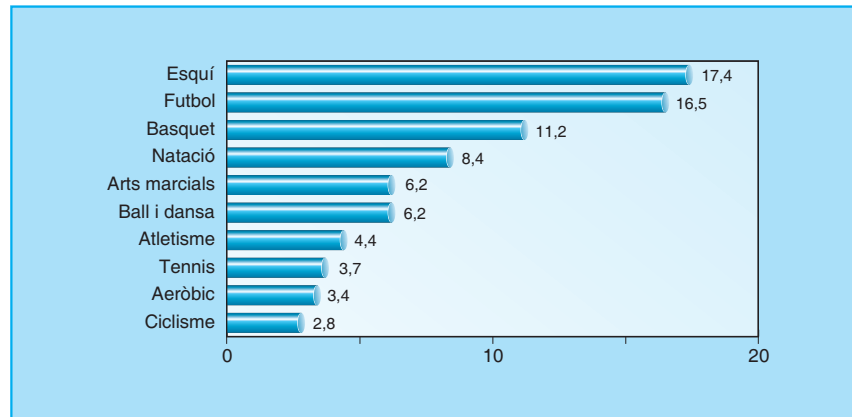
El gènere

és una variable determinant en l'esport i en d'altres hàbits

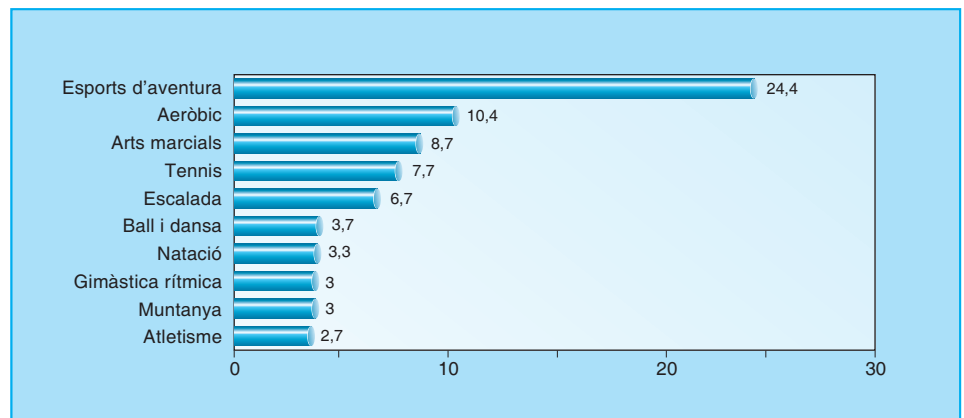
El 64 % d'adolescents esportistes habituals de la mostra són barons, davant del 36 % de dones. El gràfic 3 expressa la distribució de nois i noies, segons la seva freqüència esportiva setmanal. Aquests resultats corroboren els obtinguts en molts estudis anteriors, que posen de manifest una major afecció a l'esport per part del gènere masculí (De Knop, 1996; García Ferrando, 1997; Lacombe, 1995; Mendoza, Sagrera i Batista, 1994; i Rodríguez, 2000).

Igualment, les taules de contingència permeten d'apreciar que les noies gaudeixen més del medi natural i desitgen, més que els barons, esports en aquest medi. Són circumstàncies que reforcen la idea que el

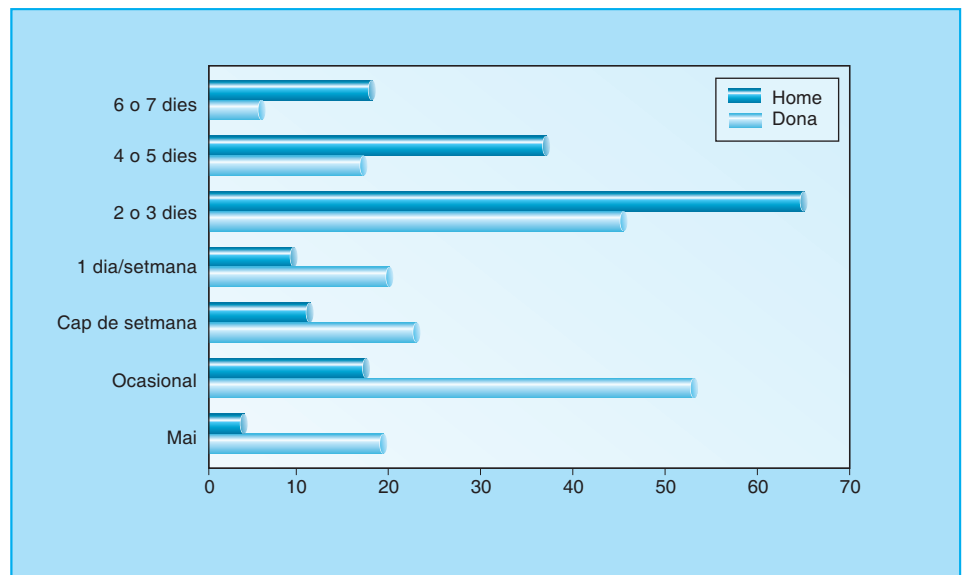
■ GRÀFIC 1.
Esports més practicats (%).

■ GRÀFIC 2.
Esports més desitjats (%).

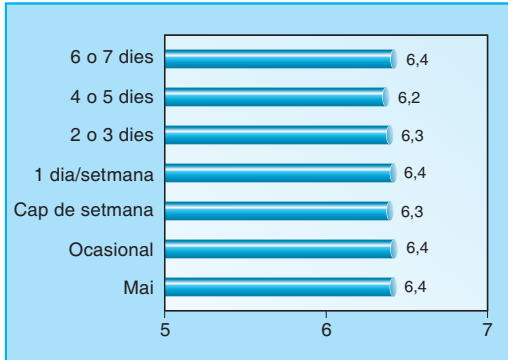

■ GRÀFIC 3.
Distribució dels adolescents, segons la freqüència esportiva setmanal i el gènere (%).

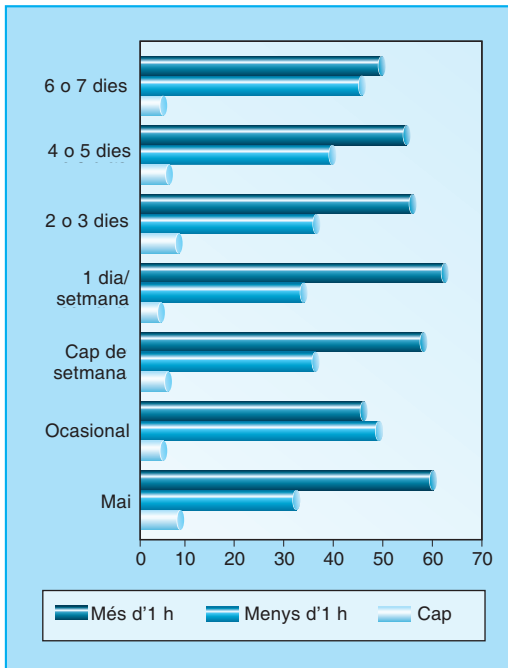

GRÀFIC 4.

Qualificacions escolars mitjanes, finals de curs, de cada grup d'adolescents, segons la seva freqüència esportiva setmanal.

GRÀFIC 5.

Distribució percentual d'adolescents de cada grup de freqüència esportiva segons nombre d'hores dedicades a l'estudi/dia.

gènere femení es mostra culturalment una mica més lligat a la natura i a l'ecologia, una perspectiva concordant amb el corrent ideològic de l'ecofeminisme.

També s'han trobat diferències entre els gèneres pel que fa a la motivació cap a l'activitat esportiva. La majoria subratllen la diversió com l'argument més atractiu. Tanmateix, el percentatge de nois que practiquen per divertir-se o per competir, és superior al de les noies, les quals tenen més en compte que no pas aquells, d'altres mo-

tiu, com ara la salut, l'estètica o les relacions amb amics.

D'altra banda, també en relació amb el gènere, s'han observat associacions entre les variables relatives al temps dedicat a l'estudi i a la lectura. Si considerem aquests factors com a determinants en la formació dels joves, i les qualificacions com un dels seus indicadors, els resultats pronostiquen un futur culturalment més alt per a les dones, atès que s'han trobat diferències importants favorables a elles en aquestes tres significatives variables.

Esport i l'estil de vida

Les variables no s'han estudiat de manera aïllada per tal com formen part del context sociocultural específic d'Andorra durant l'any 2000. Segons els agrupaments realitzats, qualsevol variable esportiva manté relació amb indicadors sociodemogràfics i d'altres hàbits personals. Aquestes consideracions ens han permès de construir una tipologia que fa patent aquest punt de vista. Així, una de les operacions estadístiques realitzades, l'anàlisi de conglomerats, proporciona una classificació tipològica que agrupa els escolars en funció de trets comuns, i configura tipus socials de conductes. Aquesta operació determina tres conjunts d'individus, en cadascun dels quals coincideixen els que tenen una similitud en la freqüència amb què fan esport i en altres comportaments.

El primer grup, format pels que hem anomenat *no esportistes* –majoritàriament noies que amb prou feines practiquen l'esport (el 30 % de la mostra)– obtenen qualificacions escolars bones, són afeccionats a la lectura, no treballen, surten poc amb amics i tenen valors mitjans respecte al temps dedicat a l'estudi, a veure la televisió i pel que fa al consum de tabac i alcohol.

El segon grup comprèn els *esportistes moderats* (25 %); practiquen l'esport amb baixa freqüència, tenen més edat (alumnes repetidors de curs) i presenten els pitjors índexs en la resta de variables considerades.

El tercer grup, d'*esportistes habituals* (45 %), són els practicants més assidus. Encara que amb escasses diferències respecte del primer, presenten les millors

qualificacions escolars, gairebé no fumen i tenen valors mitjans en totes les altres variables.

Plantejada aquesta distribució, s'observa que coincideixen en el tercer grup els adolescents que tenen la major freqüència esportiva i els millors hàbits. Cosa que pot induir a considerar que l'esport pugui tenir alguna influència favorable en els comportaments que han estat considerats. Malgrat tot, creiem que això no implica necessàriament que aquesta activitat posseeixi una relació causa-efecte determinant sobre altres hàbits o desenvolupi valors i aptituds positives que influeixen en el que socialment es considera una bona educació, ja que, a més a més d'aquesta activitat, hi ha molts altres agents que hi intervenen. Malgrat tot, d'acord amb els pares i entrenadors entrevistats, i amb l'opinió d'autors diversos, creiem que aquests resultats contribueixen a estimar que la pràctica d'esport, encara que en diferent mesura que d'altres factors, sí que exerceix algun tipus d'influència positiva en els hàbits dels adolescents, encara que aquesta sigui de difícil precisió.

Esport i qualificacions dels escolars

Les nombroses investigacions que han pretès de trobar relació entre la pràctica i el rendiment escolar s'han basat en l'anàlisi comparativa entre participants i no participants. A moltes, s'hi esmenta la dificultat de fer una investigació que ofereixi resultats veritablement fiables, car no existeix una pràctica estandarditzada i el context on es desenvolupi pot ser determinant.

La gran majoria dels adolescents de la mostra, el 54 %, creu que l'esport no incideix sobre les seves qualificacions i el 16 % pensa que repercuteix negativament. Malgrat això, reconeixen majoritàriament que, almenys alguna vegada, redueix el temps d'estudi (49 %).

El 59 % dels estudiants valoren que l'esport no influeix en el rendiment acadèmic o, si ho fa, és de manera positiva. Alguns coincideixen a assenyalar que afavoreix com a resultat indirecte, ja que pot desenvolupar aptituds que afavoreixen el rendiment escolar, com ara la millor predisposi-

ció o el desenvolupament de la disciplina i la perseverança.

L'anàlisi dels resultats obtinguts mostra l'absència de dades clares que permetin de suposar l'associació entre aquestes variables. Tant els valors mitjans de notes escolars finals de curs, com el temps dedicat a l'estudi de cada grup, segons la seva freqüència de pràctica (gràfics 4 i 5), no evidencien cap associació positiva ni negativa en cap cas-grup. Això reforça la hipòtesi que plantejarem, també a la llum dels resultats de les investigacions precedents, molt nombroses, sobretot als Estats Units (Emmons, 1994; Daley i Ryan, 2000; Fernández, Hernández, Sánchez i Velázquez, 1994; Hauser, Lueptow 1978; Harris, 1991; Honey, 1995; McPerson, 1980; i Phillips, 1979, entre d'altres). Hem d'afegir que en aquesta investigació s'aprecien indicis que els alumnes més esportistes són els que millor aprofiten el temps d'estudi. Malgrat tot, aquesta dada la plantejarem a manera d'hipòtesi, ja que les proves de significació estadística (X^2) aplicades a les taules de contingència (freqüència esportiva amb qualificacions i amb temps d'estudi) ofereixen una escassa significança.

La perspectiva dels pares

La importància de l'esport en l'educació dels adolescents

El 85 % dels pares creu que l'esport té molta o força importància en l'educació i formació (gràfic 6). Opinen que l'efecte positiu que exerceix sobre la salut és la raó principal per la qual és aconsellable, i així ho indica el 54 %.

En relació amb l'esport competitiu, molts pares de la mostra, el 29 % dels enquestats, no el desitgen per als seus fills. Força assenyalen que aquesta mena de pràctica és una decisió que han de prendre els mateixos adolescents i que la recolzarien sempre que no repercutís negativament en la seva salut, en els seus estudis o en la seva formació.

Pel que fa a les seves preferències, la majoria, un 32 %, destaquen que l'esport és l'activitat extraescolar que més desitgen per als seus descendents, seguit per l'aprenentatge de llengües i els estudis d'infor-

màtica (gràfic 7). Malgrat tot, el 31 % opinen que els seus fills haurien de portar una vida esportiva més activa.

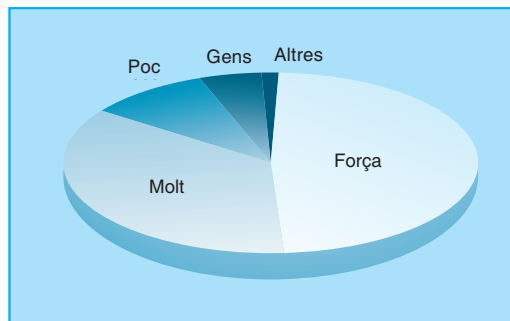
L'assiduitat esportiva dels pares és un factor determinant en la dels fills

L'estudi comparatiu entre la pràctica dels pares i la dels seus fills evidencia una clara associació lineal positiva, és a dir: els fills de pares i/o mares que fan esport són més esportistes (taules 1 i 2). Tot i amb això, i coincidint amb altres autors, considerem que la influència de la família en l'afecció esportiva dels fills, igual que en altres hàbits, va més enllà de la simple pràctica dels seus pares, perquè hi ha, a més a més, d'altres factors que determinen aquesta adhesió (Bourdieu, 2000).

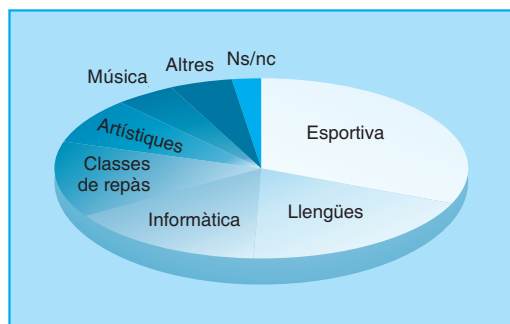
El valor de l'esport per als pares i la seva relació amb l'activitat esportiva dels fills

La distribució dels pares de la mostra en grups, segons la freqüència esportiva dels seus fills i les seves opinions sobre el valor de l'esport, ha permès de realitzar

■ GRÀFIC 6.
Importància en l'educació i formació, segons els pares.

■ GRÀFIC 7.
Activitat preferida pels pares per als seus fills.

■ Taula 1.
Pràctica de pares i percentatge de fills assidus a l'esport.

ACTIVITAT ESPORTIVA DE PARES	PERCENTATGE DE FILLS ESPORTISTES HABITUALS
Pares esportistes habituals	65,1
Han estat esportistes habituals	59,5
Practiquen o han practicat alguna vegada	58,3
Mai no han practicat	45

■ Taula 2.
Pràctica de mares i percentatge de fills assidus a l'esport.

ACTIVITAT ESPORTIVA DE MARES	PERCENTATGE DE FILLS ESPORTISTES HABITUALS
Mares esportistes habituals	73,5
Han estat esportistes habituals	60,7
Practiquen o han practicat alguna vegada	60
Mai no han practicat	48,2

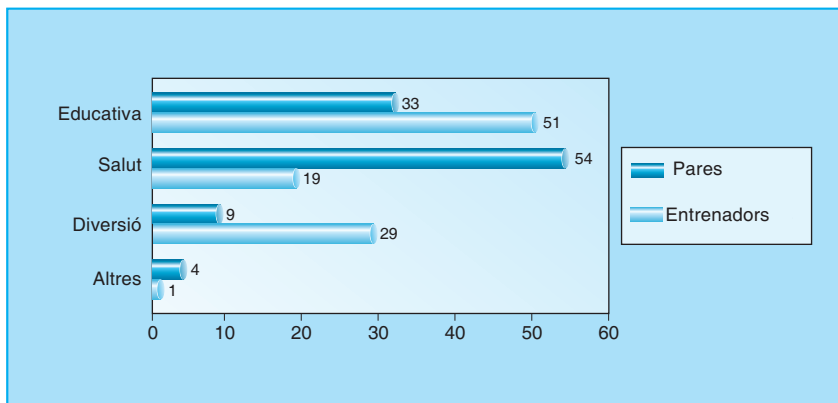
TAULA 3.

Actituds que milloren amb la pràctica de l'esport, molt o força, segons els entrenadors.

	PERCENTATGE
Seguretat en si mateix	83
Desenvolupament de la cooperació	77
Disciplina personal	76
Adaptació social	75
Tolerància	70
Cura de la salut	60
Honradesa	55

GRÀFIC 8.

Raons més importants per les quals convé de practicar l'esport a l'adolescència, segons pares i entrenadors (%).

una anàlisi comparativa que constata, també en aquest aspecte, un alt nivell d'associació entre aquestes variables. Es comprova que el grup de pares amb fills molt esportistes qualifiquen més favorablement els efectes de l'esport en la formació, el desenvolupament de valors i aprecien més la competició i l'efecte d'hàbits negatius (tabac i alcohol). En conseqüència, els pares que tenen una millor opinió de l'esport, incideixen més en els seus fills perquè practiquin? O, potser, aquesta opinió tan positiva és esbiaixada per ser pares de fills esportistes? D'altra banda, també aquests progenitors consideren que l'efecte educatiu és el més important, a diferència de la majoria que consideren que és la salut. Aquests pares, potser més coneixedors de l'esport dels escolars, tenen una opinió de més validesa que la resta? Podria ser també, aquesta, una opinió influïda i, en aquest

cas, per això pensen que és millor l'efecte educatiu que no pas el que exerceix sobre la salut?

La influència del nivell d'estudis dels pares

D'altra banda, no s'aprecia relació significativa entre el nivell d'estudis dels pares i la freqüència de la pràctica dels fills. Tanmateix, s'ha observat que els de més alt nivell de formació (estudis universitaris), donen més importància a l'efecte d'aquesta activitat sobre l'educació i que llurs fills tenen una major afició a l'esport; però més cap a l'esport no competitiu, cosa que coincideix amb resultats d'estudis previs realitzats a Espanya (García Ferrando, 1997). A més a més, s'aprecia que són més afeccionats a especialitats com ara la natació i l'esquí, mentre que els qui tenen progenitors amb menys nivell d'estudis són

més assidus al bàsquet, les arts marcials i el futbol.

La perspectiva dels entrenadors

El 57 % dels professionals esportius posseeix una titulació de monitor o entrenador, amb un baix percentatge (35 %) de titulacions d'alt nivell (entrenador nacional, diplomat o llicenciat) i un escàs 4 % que no en té cap. Solament el 43 % es dedica de manera exclusiva a l'esport i la major part de la resta exerceix professions per a les quals només es requereix un nivell mitjà de formació.

Un valor

predominantment educatiu

La majoria, el 51 %, opina que l'esport és essencialment una activitat molt educativa. Tanmateix, creiem que difícilment un entrenador pot considerar la seva tasca principalment d'aquesta forma quan el seu treball serà qualificat sobretot en funció dels seus resultats esportius. Encara que aquesta opinió pot ser deguda al creixent valor educatiu que la societat confereix a l'esport, coneguda per aquests especialistes, i per una altra banda, al judici interessat, potser reivindicatiu, d'uns professionals encara no prou valorats.

A les seves entrevistes, des de la seva perspectiva, assenyalen les principals actituds que es veuen millorades com a conseqüència de la pràctica habitual: seguretat en ells mateixos, desenvolupament de la cooperació, disciplina personal, adaptació social, tolerància i cura de la salut (taula 3). Així mateix, l'individualisme i l'agressivitat són els dos comportaments negatius més esmentats, susceptibles de veure's incrementats per algun tipus de pràctica.

Consonàncies

i discrepàncies

entre entrenadors i pares

L'opinió dels pares i dels entrenadors dels adolescents andorrans és força similar, encara que s'hi aprecia alguna discordança. El resultat més rellevant d'aquesta confrontació és el significat divers que concedeixen a l'hàbit esportiu: per a la major part de pares és salut i per als entrenadors una forma d'educació (gràfic 8).

Pel que fa al desenvolupament de valors, tots dos sectors el consideren molt positiu. Encara que és destacaven que els entrenadors, més que no pas els pares, creuen que influeix en més mesura sobre els anomenats personals, probablement els més relacionats amb l'èxit esportiu (seguretat en ells mateixos, disciplina, ambició, etc.). Els pares, més que no pas els tècnics, atorguen preponderància als anomenats socials, els que faciliten la millor incorporació a la societat (cooperació, tolerància, adaptació social, solidaritat, amistat, etc.). També de forma majoritària, el 76 % i el 84 % de pares i entrenadors creuen que contribueix molt o força a no caure en el consum de tabac i alcohol. Contràriament a aquesta opinió, no hem trobat cap relació entre la freqüència esportiva i el seu consum en els adolescents de la mostra. En conjunt, tant els pares com els entrenadors atorguen a l'esport un gran potencial educatiu. Les dades que aporten llurs entrevistes, pel que fa a la importància en l'educació, el desenvolupament de valors, les raons més importants per a la conveniència de practicar-lo, la influència sobre hàbits negatius i d'altres interpretacions qualitatives de les seves intervencions, indiquen que aquest aspecte suposa un dels principals efectes de fer-ne una pràctica freqüent.

Consideracions finals

Per la informació que aporta, el nostre estudi determina l'hegemonia dels esports d'hivern a Andorra, la natura com a medi fonamental, les preferències dels joves cap a activitats més recreatives que competitives i, doncs, les directrius d'un model esportiu futur propi per a aquest país. Els seus resultats mostren quins són els hàbits esportius actuals d'aquests joves, que podran servir de referència perquè estudis futurs en valorin l'evolució. També estableix diversos interrogants interessants: per què hi ha tants adolescents que no practiquen habitualment? Què im-

pulsa l'emergència dels esports en el medi natural, els esports d'aventura i una activitat eminentment recreativa? Per què els barons són molt més esportistes que les dones i, tanmateix, aquestes són més afeccionades als esports en el medi natural que no pas els barons? Són qüestions que susciten futures investigacions d'interès.

D'altra banda, les opinions que aporten els pares i els entrenadors esportius i les dades que fan referència a la relació de la pràctica esportiva amb altres hàbits, contribueixen a destacar el gran valor que té com a mitjà educatiu.

Finalment, destaquem la importància de continuar treballant dins d'aquesta via d'investigació. Les aportacions al voltant de l'eficàcia de l'esport en edat escolar i la concreció dels aspectes que n'afavoreixin una realització òptima, reforçaran l'àmplia creença social dels beneficis educatius que produeix i n'impulsaran el favorable progrés.

Bibliografia

- Bericat, E. (1998). *La integración de los métodos cuantitativo y cualitativo en la investigación social*. Barcelona: Ariel.
- Blázquez, D. i cols. (1998). *La iniciación deportiva y el deporte escolar*. Barcelona: INDE.
- Bourdieu, P. (2000). *La distinción. Criterios y bases sociales del gusto*. Madrid:aurus.
- Combessie, J. C. (2000). *El método en sociología*. Madrid: Alianza Editorial.
- Daley, A. J. i Ryan, J. (2000). Academic performance and participation in physical activity by secondary school adolescents. *Perceptual and motor skills* (91), 531-534.
- De Knop, P. (1996). European Trends in Youth Sport: A report from 11 European Countries. *European Journal of Physical Education* (1), 36-45.
- Emmons, L. (1994). *A comparison of the academic achievement of high school student-athletes the quarter during athletic competition and the quarter prior to athletic competition*. Thesis. University Microfilms International, Ann Arbor, Mich.
- Edo, J. A. (2002). *Adolescencia y deporte en el Principado de Andorra*. Tesis doctoral. Universitat de Saragossa.
- Fernández, E.; Hernández, J.; Sánchez Bañuelos, F. i Velázquez, R. (1994). Rendimiento escolar y rendimiento motor. *Revista Española de Educación Física* (1/1), 15-26.
- García Ferrando, M. (1997). *Los españoles y el deporte*. València: Tirant lo Blanch.
- Giménez, J.; Sáenz-López, P. i Díaz, M. (1997). *El deporte escolar*. Universitat de Huelva.
- Gutiérrez, M. (1995). *Valores sociales y deporte*. Madrid: Gymnos.
- Hauser, W. i Luepton, L. (1978). Participation in athletics and academic achievement: replication and extension. *Sociological quarterly* (19), 304-309.
- Honey, M. (1995). *The impact of interscholastic athletics on academic performance*. Thesis. University of Oregon.
- Institut d'Estudis Andorrans (2000). *Estadístiques escolars i universitàries 1999-2000*. Andorra: Ministeri d'Educació, Joventut i Esport.
- Lacombe, P. (1995). Le sport scolaire, facteur de socialisation et d'intégration. *Education physique et sport* (255), 29-32.
- Lagardera, F. (1999). La lògica esportiva i les emocions. Les seves implicacions en l'ensenyament. *Apunts. Educació Física i Esports* (56), 99-109.
- Mcperson, B. (1980). Sport in the educational milieu: unanswered questions and untested assumptions. *Phi Delta Kappan* (61/9) 605-606.
- Mendoza, R.; Sagraera, M. i Batista, J. (1994). *Conductas de los escolares españoles relacionadas con la salud (1986-1990)*. Madrid: CESIC.
- Phillips, J. (1979). The impact of Secondary School Sports Participation on Academic Achievement. *American Sociological Association Annual Meeting* (agost/79), 23-31.
- Rodríguez, A. (2000). *Adolescencia y Deporte*. Oviedo: Ediciones Nobel.